

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2019: 46; 107–113 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2019.46.10038>

УДК 947.7.084.2:654.164

МЕДІАТЕКСТ НОВИН ПЕРШОГО КАНАЛУ СУСПІЛЬНОГО РАДІО

Майя Нагорняк

Інститут журналістики

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

вул. Юрія Ілленка, 36/1, 04119, Київ, Україна

e-mail: maya_nag@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2197-1338>

У статті докладно аналізується медіатекст новинних повідомлень Першого каналу Суспільного радіо з погляду будови змістової частини новин, формування їхньої композиційно-структурної частини, дотримання основного технологічного принципу подачі інформаційних повідомлень. Вивчення малих ефірних форм – короткотривалих інформаційних випусків, що складаються із текстів новин, – свідчить про численні порушення як загальних принципів редакційної політики суспільного мовника, так і стандартів інформаційного радіомовлення. Публікацію підготовлено на основі прослуханих випусків новин Першого каналу Суспільного радіо, опрацьованих документів, пов'язаних із функціонуванням суспільного мовника в Україні та державах світу.

Ключові слова: медіатекст, новини, інформаційне повідомлення, інформаційний випуск, Суспільне радіо, суспільний мовник.

Постановка проблеми. Новини є основним інформаційним продуктом, який виробляють аудіовізуальні засоби масової комунікації України та світу. Виняткова важливість і пріоритетність продукування новин зумовлена їхньою високою суспільною значущістю, актуальністю. Інформаційні повідомлення, в яких відображаються найпомітніші події різних сфер життя, мають універсальний характер. Йдеться про те, що цей інформаційний продукт призначений для споживання абсолютно всіма категоріями й прошарками спільноти. Зважаючи на таку обставину, текст новини має бути доступним і зрозумілим як академікові, так і прибиральниці. Проблема грамотної подачі новинних повідомлень є особливо гострою для радіостанцій різної форми власності, оскільки виклад інформації на радіо повною мірою підпорядкований специфіці її сприймання на слух. Часто-густо і традиційні радіостанції (ефірні), і радіостанції новітнього зразка (мережеві) пропонують споживачеві такі новини, які доволі важко й сприймати, й розуміти, й запам'ятовувати, не кажучи вже про те, щоб їх відтворювати.

Серед численних станцій аудіального простору України вирізняється Суспільне радіо, що входить до складу юридичної особи ПАТ «Національна суспільна телерадіомовна компанія України», зареєстрованої 19.01.2017 р. Зазначене радіо складаєть-

ся із чотирьох складників – Першого каналу, каналу «Промінь», каналу «Культура» та каналу «Всесвітня служба радіомовлення України». Суспільне позиціонує себе як альтернатива державному та комерційному мовленню, а його важливою ознакою є високоякісний медіапродукт, який має задовольняти інформаційні, культурні, освітні потреби всіх без винятку верств населення.

Звернімо увагу на те, що в Щорічному звіті про діяльність ПАТ «НСТУ» за 2017 р. наголошується на основних структурних змінах, що їх вдалося досягти суспільному мовникові впродовж одного року. Йдеться про те, що творчі об'єднання були оптимізовані за жанрами і платформами, телевізійні та радіоновини поєднані в єдиний департамент для створення конвергентних новин, кількість адміністративних департаментів зменшилася через злиття функцій [1].

Науковий інтерес авторки викликала зміна, зумовлена принципово іншим баченням сутності новинного контенту. Вивчаючи тексти так званих конвергентних новин Першого каналу Суспільного радіо, закономірно постає запитання – чи можна вважати цей продукт продуктом високої якості, чи відповідає він стандартам інформаційного радіомовлення. Адже, як наголосила Голова Наглядової ради Національної суспільної телерадіокомпанії України Тетяна Лебедева, одним із ризиків, які загрожують суспільному мовленню, є спроможність нової команди створити найближчим часом і надати аудиторії та всьому українському суспільству принципово новий, оригінальний, сучасний контент, що відповідає громадському запиту та очікуванням експертів [2, с.35]. Моніторинг інформаційних повідомлень Першого каналу Суспільного радіо, аналіз медіатекстів новин дає всі підстави говорити про те, що наразі говорити про виробництво якісної продукції ще зарано.

Аналіз останніх досліджень із проблематики роботи. Питання, пов'язані із функціонуванням суспільного радіомовлення в Україні, знайшли своє відображення у працях багатьох вітчизняних, зарубіжних дослідників і практиків – Р. Брюнера, О. Гояна, А. Грабської, О. Гресько, С. Даниленка, В. Іванова, І. Кирич, Т. Лебедевої, В. Лизанчука, О. Мацуки, В. Набруска, П. Манчіні, Т. Петріва, Б. Потятиника, Х. Северінсен, І. Слісаренка, А. Шевченка, Т. Шевченка та ін. Напрацювання цих авторів переважно стосуються засадничих положень діяльності Суспільного радіо в Україні, його фінансово-економічних і юридичних аспектів, а також моделей суспільного мовлення в Європі тощо. Однак доволі мало тих розвідок, у яких би розглядалися питання, зумовлені виробництвом і оприлюдненням новинного контенту як основної продукції Суспільного, особливостями формування змістового й структурного складників новин, їхнім жанровим і тематичним розмаїттям.

З огляду на зазначене вище, *метою* нашого дослідження є спроба довести, що медіатекст новин Першого каналу Суспільного радіо потребує удосконалення. Серед *завдань* окреслюємо такі: з'ясувати, якою є змістова частина новинного контенту; вивчити елементи структурно-композиційної частини; дослідити, наскільки дотримується основний технологічний принцип подачі новин; визначити жанрові й тематичні переважання інформаційних випусків.

За емпіричний матеріал взято продукцію Першого каналу Суспільного радіо (УР-1), яка звучала у межах програмної сітки ранкового слоту (06.00-11.00 год.) упродовж місяця – 07.08.2018-07.09.2018 р. Моніторингу піддавалися передачі інформаційного мовлення, а саме короткі випуски новин (до 8-и хвилин). Загалом, прослухано та вивчено 187 інформаційних випусків, що становить понад 1036 годин

мовлення. Щодня прослуховувалися шість випусків новин з такою послідовністю і тривалістю: 06.00-06.05, 07.00-07.08, 08.00-08.05, 09.00-09.05, 10.00-10.05, 11.00-11.05.

Результати дослідження. Суспільне мовлення є одним із визначальних і невід'ємних складників демократичного розвитку будь-якої країни світу, адже воно покликане служити інтересам суспільства. Для України функціонування такого мовлення є надзвичайно вагомим, ключовим питанням з огляду на те, що п'ятий рік поспіль країна загалом та кожний її громадянин зокрема живуть в умовах гібридної інформаційної війни, що її провадить Російська Федерація. Потреба української спільноти мати в своєму розпорядженні контент високої якості пов'язана із нагальною необхідністю бути обізнаними із найважливішими, найпомітнішими та, зрозуміло, найсвіжішими новинами різних сфер життя.

Поряд із адміністративно-правовим, фінансово-економічним та іншими аспектами функціонування суспільного мовлення, жодною мірою не можна нехтувати контентним аспектом, оскільки сутність і структура мовленого в ефірі є засадничими положеннями, які формують смисли діяльності медій. Архіважливим є те, щоб це мовлення відповідало Загальним принципам редакційної політики суспільного мовника. Йдеться про універсальність – донесення контенту (теле- і радіопрограм), який буде цікавим і корисним усім без винятку категоріям спільноти через різні канали – ефір, інтернет, супутник. Окремо слід сказати про дотримання принципу незалежності, себто суспільне має бути неупередженим від політичного й комерційного впливу. Також акцентуємо увагу на принципах досконалості – воно зобов'язано діяти на основі високих стандартів чесності та професійності; різноманітності – бути настільки ж плюралістичним, як і аудиторія, для якої виробляється продукт; відповідальності – бути відкритим для громадського контролю, пояснювати та виправляти помилки; інноваційності – збагачувати медіасередовище, бути сучасними, оперативно реагувати на виклики та запроваджувати нові технології.

Але закономірно постає питання: як реалізуються означені принципи в повсякденній практиці Першого каналу Суспільного радіо, чи означають вони, що виробництво інформаційного продукту є високоякісним? Проаналізовані новинні випуски дозволили виявити наступне.

Перше. Зважаючи на той факт, що виробництвом телевізійних і радійних новин опікується єдиний департамент із метою створення конвергентного новинного контенту, який оприлюднюється водночас двома каналами – ефіром і мережею, медіатекст новин дедалі більше набуває ознак газетного тексту. До цього спричиняється також і активне використання мультимедійних технологій. Відтак із текстів інформаційних повідомлень «вимивається» радійність, що особливо помітно в змістовій і структурно-композиційній частинах новини. За обсягом є відомості двох видів – надто довгі і надто короткі. Для перших властива докладна, розлога оповідь про ту чи іншу подію – неконструктивний, загальний лід або перша фраза, в якій не відображається нове, подекуди відсутність посилання на джерело, надмірна кількість подробиць (деталізація опису), значна частотність використання бекграундів, що утруднює сприймання і розуміння нових відомостей аудиторією. Другі новини характеризуються мінімалістичним підходом до викладу інформації – коротка перша фраза, відсутність посилання на джерело, надто стислий виклад подробиць, що також негативно позначається на слуханні новин. Основною причиною вимивання радійності із новин є повна відсутність такого необхідного етапу підготовки інфор-

мації до її оприлюднення, як обробка (редагування) відповідно до стандартів інформаційного радіомовлення.

Друге. Говорячи про особливості структури й побудови випусків новин, не можна оминати того, що текстова й звукова інформація мають неправомірне співвідношення. Помітним є зловживання звуковими й музичними компонентами (у короткому 5-хвилинному випуску їхня кількість сягає від 6-ти до 15-ти), що призводить до порушення цілісності медіатексту повідомлення. Недопустимим є те, що практично кожна новина містить синхрон (голос) учасника події – подібне голосове розмаїття дезорієнтує споживача, позбавляє його можливості зосередитися на головному, унаслідок чого розпорозується увага під час сприйняття інформації. Не можна не помітити і мавпування Суспільним радіо практики мовлення комерційних станцій, де після кожної новини подають музичну відбивку, що теж порушує цілісність структури новини та негативно позначається на процесі слухання і запам'ятовування.

З огляду на означене вище, слушною є думка дослідника радіожурналістики В.Миронченка про те, що звукозаписи у випусках відіграють приблизно ту ж саму роль, що й ілюстрації в газетах. Вони ближче пов'язують слухачів із людьми та подіями, допомагають точніше відтворити атмосферу зображуваного, підносять достовірність інформаційного мовлення. Однак, за словами вченого, звукозаписи не повинні перебувати у різкому контрасті за тривалістю звучання з текстовими матеріалами, оскільки інакше вони порушуватимуть темпоритм випуску [3, с.316].

У цьому зв'язку звернімо увагу на змістову й структурну частини випуску від **07.08.2018, 07.00-07.08, ведучий – Б.Зінчук.**

1. **Музвідбивка із джінглом «Новини».** Представлення ведучого.
2. Анонс новин (про спеку в Іспанії і Португалії, виявлення кишкової палички в Черкасах – на музиці).
3. **Музвідбивка.**
4. Про спеку в Іспанії і Португалії (текстове повідомлення).
5. Про пожжежі у Греції (текстове повідомлення) + **синхрон** мера одного з грецьких міст.
6. **Музвідбивка.**
7. Перевірки на Кропивниччині у дитячих таборах відпочинку (текстове повідомлення) + **синхрон** речниці Облдержспоживспілки.
8. У Черкасах заборонено купатися через кишкову паличку. Розп. Т.Рєви (**аудіо-матеріал**).
9. **Музвідбивка.**
10. У Вінниці відкрито виставку фарфору (текстове повідомлення + **синхрон** художника).
11. **Музвідбивка.**
12. Виставка коликос у Львівському музеї народної архітектури та побуту (текстове повідомлення) + **синхрон** наукової співробітниці музею Н.Кардаш.
13. **Музвідбивка.**
14. Погода. Пряме **увімкнення** синоптика Укргідрометцентр – на музиці [4].

Таким чином, серед 14-и змістових позицій випуску нараховуємо 14 звукових і музичних компонентів, що явно переобтяжує короткий ефірний відрізок часу. Повертаючись до порівняння В.Миронченка, можна сказати, що споживачеві презенту-

вали газету, в якій більше ілюстрацій, аніж тексту. Але тут важливо пам'ятати такий момент – якщо у споживача друкованої інформації завжди є можливість повернутися до прочитання новин, то в споживача аудіальної інформації такої можливості не існує, що зумовлено одномоментністю, скороминущистю інформації в ефірі.

Аналіз структурної частини новинних випусків дозволив виявити ще й таке порушення стандартів мовлення, як дублювання інформації у підводці для ведучого та звуковій цитаті новини. Власне, пропонується стовідсотково однакова інформація, начитана різними голосами (презентатора новин і кореспондента). За словами В. Миронченка, такого роду повтори журналісти називають «ефектом кімнатного еха», вони відбирають час і знижують динаміку випуску, а також свідчать про низький рівень професійної культури [3, с.318].

Третє. Вивчення медіатекстів інформаційних випусків Першого каналу Суспільного радіо дозволяє зробити висновок про те, що в переважній більшості з них порушується основний технологічний принцип викладу новин. Його сутність полягає у максимальному наслідуванні структури усної розповіді новин. Йдеться про своєрідну композицію із чотирьох елементів, а саме – найважливішого, найцікавішого в новині, посилання на джерело інформації, виклад необхідних подробиць і можливих коментарів, висновків і узагальнень, про що вже частково йшлося вище. В. Миронченко наголошує, що зазначений принцип не є випадковим, бо наслідування усної структури розповіді дозволяє одразу ж викласти суть новини, а потім подати подробиці з тенденцією до зменшення їхньої вагомості й цікавості [3, с.170].

На жаль, практика підготовки конвергентних новин, які, здебільшого, не проходять обробки, подає приклади порушення згаданого принципу. Спостерігається нерозуміння того, що оприлюднювати новини інформаційних агенцій в одному й тому ж вигляді для телебачення, радіо, мережі недопустимо хоча б з огляду на те, що кожний вид медіа має свої, лише йому властиві, методи й способи подачі інформації.

Четверте. Аналізуючи жанрові переважання інформаційних випусків, окреслимо наступну тенденцію. Спостерігається висока частотність використання матеріалів двох жанрів інформаційного мовлення – повідомлення та розповіді кореспондента й надто низька частотність використання решти жанрів – репортажу, інтерв'ю, огляду. Однотипність у поданні інформації значною мірою збіднює як змістову, так і структурну частини новинних передач. На важливості вміння умістити вагомий відомості у найліпшу форму наголошує дослідник В.Лизанчук: «... у нинішніх умовах інформаційного буму, глобалізації, інформаційних війн за серця і розум людей, проблема задоволення цікавості реципієнтів набуває особливого значення. Щоб цікаво писати, журналіст повинен дуже добре знати особливості та можливості того засобу масової інформації, у якому він працює. Тобто не лише володіти інформацією, мати про що сказати, а – що найголовніше – вміти сказати! Тому значення ознак жанру, його специфіки... не тільки скорочує і полегшує шлях до досягнення мети, а й робить його плодотворнішим» [5, с.221].

П'яте. Коли говоримо про тематичне наповнення інформаційних випусків Першого каналу Суспільного радіо, то, насамперед, маємо керуватися принципом різноманітності. Себто йдеться про те, що пропонована споживачам інформація повинна відповідати принципів плюралізму, себто бути такою ж різноаспектною, як і спільнота, якій служить суспільне. Однак у проаналізованому контенті реалізація цього принципу доволі слабка. Досі переважають новини на кримінальну тематику

ку – за вивчений період із 1025-и інформаційних повідомлень 585 було присвячене подіям зі світу криміналу. Про це свідчить одна із передач від **19.08.2018 р. 11.00-11.05 (ведучий Б. Зінчук)**, в якій майже всі повідомлення були на кримінальну тему:

1. *Представлення ведучого та випуску.*
2. *Анонс (у Вінниці ДТП, квест із протидії торгівлі людьми).*
3. *У Вінниці сталася ДТП.*
4. *Музвідбивка.*
5. *Про аварію українського автобуса в Польщі.*
6. *Музвідбивка.*
7. *Бої у місті Газні в Афганістані.*
8. *Музвідбивка.*
9. *Землетрус на острові Ломбок в Індонезії.*
10. *Музвідбивка.*
11. *Квест із протидії торгівлі людьми у Херсоні.*
12. *Музвідбивка.*
13. *Повідомлення про погоду [4].*

Крім кримінальних новин, випуски також перенасичені повідомленнями про події зі сфер політики, міжнародних відносин та на воєнну тематику. На жаль, обмеженою є кількість новин на теми економіки, освіти, науки, релігії, культури, спорту, що суттєво збіднює сутнісну палітру випуску. Адже саме новини з означених галузей знань є тією інформацією, яка безпосередньо цікавить широку аудиторію споживачів. Власне, місія суспільного мовлення якраз і полягає у тім, щоб за допомогою програм здійснювати просвітництво спільноти, змушувати її думати, вивчати культуру, історію, цікавитися винаходами науки й техніки тощо. В такий спосіб суспільне має виконувати свою головну функцію – служити інтересам суспільства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Медіатекст новин Першого каналу Суспільного радіо потребує ґрунтовного вдосконалення на рівні перегляду системи підготовки інформаційних повідомлень. Нинішня модель формування новинного контенту, а саме об'єднання телевізійних і радіоновин в єдиний департамент задля створення конвергентних новин, є неприйнятною для радіо. Це продиктовано, передовсім, специфікою подачі аудіальної інформації, що ґрунтується на законах сприймання відомостей на слух. Пропонуючи слухачам телевізійні або мережеві новини, Суспільне радіо тим самим порушує їхнє право отримувати високоякісний інформаційний продукт, чим заперечує загальновідомий принцип роботи BBC (British Broadcasting Corporation) як найавторитетнішого суспільного мовника світу. Йдеться про збагачення життя людей програмами і послугами, які інформують, виховують і розважають, здійснюючи це саме в такій послідовності.

Вивчення медіатекстів інформаційних повідомлень Суспільного радіо відкриває простір для низки досліджень, які вкрай потрібні й важливі як для теоретиків, так і для практиків сучасного традиційного та новітнього радіомовлення. Йдеться про потребу дослідити медіатексти негативних (патогенних) новин, кількість яких у випусках є доволі значною; незайвим було б і проаналізувати медіатексти новин на воєнну тематику, адже такі повідомлення становлять основу практично кожної передачі; є необхідність вивчити й питання, пов'язане із використанням невербальних чинників мовлення, оскільки наявні невербальні прийоми викликають суперечливу реакцію слухачів.

REFERENCES

1. <https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2018/03/SHHorichnyy-zagalnyy-zvit-pro-diyalnist-PAT-NSTU-za-2017-rik.pdf>
2. Український медіаландшафт – 2017: аналітичний звіт / За ред. В. Іванова. К.: Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, Академія української преси, 2017. 44 с.
3. Миронченко В. Я. Основи інформаційного радіомовлення : підручник / В.Миронченко. К. : ІЗМН, 1996. 440 с.;
4. <http://www.nrcu.gov.ua/>
5. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики: Підручник. К.: Знання, 2006. 628 с. + компакт-диск.
6. https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/zvitNacrady_2018.pdf

MEDIA TEXT NEWS OF THE FIRST CHANNEL OF PUBLIC RADIO**Maiia Nahorniak***Institute of Journalism Taras Shevchenko National University of Kyiv**Yurii Illienka str., 36/1, 04119, Kyiv, Ukraine**e-mail: maya_nag@ukr.net**<https://orcid.org/0000-0002-2197-1338>*

The article analyzes in detail the media text of the news reports of the 1st channel of the Public Radio in terms of building the content of the news, the formation of their composition and structural part, adherence to the basic technological principle of the provision of information messages. Given that Public Radio is intended to become a factor in the emergence of social consensus and national unity of the country, the spokesman for the mentality and community culture, the question arises with the provision of citizens with the most important socially significant high-quality product – news. The study of small airborne forms – short-term news releases consisting of news texts – indicates numerous violations of both the general principles of the editorial policy of a public broadcaster and the standards of information broadcasting. The publication is prepared on the basis of the news editions of the 1st Channel of the Public Radio, the documents elaborated on the functioning of the public broadcaster in Ukraine and in the countries of the world. As a result of the research, the author came to the conclusion that during the preparation of mediexts of information messages, standards of information broadcasting were violated. First of all, it is a violation of the basic technological principle of the filing of news, the essence of which is to maximize the imitation of the oral structure of news. Among violations also attention is paid to the smoothness of the content of the news, its excessive or insufficient structure, the wrong correlation text and sound parts of the text, etc. One of the major causes of violations is the preparation of identical news texts for live filing and filing on the Internet, which is unacceptable.

Key words: mediatext, news, information message, information release, public radio, public broadcaster.